

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 54 ja 87 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 54 ja 87 §:n muuttamisesta (HE 25/2016 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Juha-Pekka Suomi, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Ilkka Turunen, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Kaj Välimäki, Maahanmuuttovirasto
- johtaja Timo Salovaara, Väestörekisterikeskus
- EU-asiain päällikkö Erja Horttanainen, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kotoutumisen edistämisestä annettua lakia siten, että laskennalliset korvaukset kunnalle kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä voitaisiin maksaa automaattisesti ilman erillistä hakemusta kehittämis- ja hallintokeskukselle. Laskennallisten korvausten automatisoinnin mahdollistamiseksi lakiin lisättäisiin tiedonsaantiin oikeutetuksi Väestörekisterikeskus.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

Valiokunnan mietintö HaVM 4/2016 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kuntien laskennallisten korvausten automatisointi

Ehdotetun lainmuutoksen tarkoituksena on uudistaa kunnille kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki) 45 §:n mukaisesti suoritettavien laskennallisten korvausten maksamisprosessia. Tarkoituksena on yhdistää Maahanmuuttoviraston pitämän ulkomaalaisasioiden sähköisen asiankäsitteilyjärjestelmän (UMA) ja Väestörekisterikeskuksen pitämän väestötietojärjestelmän (VTJ) tiedot siten, että laskennallinen korvaus voidaan ensisijaisesti maksaa kunnalle yhdistelmätietojen perusteella ilman erillistä hakemusta.

Valiokunta toteaa, että laskennallisten korvausten automatisointi edistää digitalisaation tavoitteita ja vähentää hallinnollista taakkaa erityisesti kunnissa. Automatisoinnilla voidaan yksinkertaistaa ja nopeuttaa korvausprosessia ja vähentää kunnissa tehtävää manuaalista työtä. Sen arvioidaan myös tasoittavan laskutuspiikkejä ja lisäävän maksatusten luotettavuutta ja yhdenmukaisuutta. Selvityksen mukaan automatisoinnin piiriin saadaan ensivaiheessa lähes 80 % korvaukseen kuuluvista henkilöistä.

Kunnilla säilyy mahdollisuus hakea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämisen ja hallintokeskukselle (KEHA-keskus) osoitetulla hakemuksella korvausta niistä henkilöistä, jotka kuuluvat laskennallisten korvausten piiriin, mutta joita ei tällä hetkellä saada poimittua automaattisesti tietojärjestelmistä. Tällaisia ovat muun muassa perheen yhdistämisen perusteella oleskeluluvan saaneet korvauksiin oikeutetut henkilöt, jotka ovat edelleen maksatusten piirissä sinä ajankohtana, jolloin automaattiseen maksatukseen siirrytään.

Haasteita automatisoinnin kattavuudessa aiheuttaa muun ohella myös se, että kaikki turvapaikanhakijat ja perheen yhdistämisen kautta luvan saaneet henkilöt eivät välttämättä saa henkilötunnusta oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä, jolloin heidän saattamisensa henkilöpiiriin vaatii aikanaan henkilötunnuksen tallentamista UMA-järjestelmään. Tämä voi aiheuttaa sen, että henkilöt jäävät muutaman kuukauden ajan maksatuksesta pois, jos henkilötunnus tallennetaan järjestelmään vasta muutama kuukausi kotikunnan saamisen jälkeen.

Hallintovaliokunta kiirehtii toimenpiteitä, joiden avulla laskennallisissa korvauksissa voitaisiin luopua manuaalisesti täytettävistä hakemuksista kokonaan. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa on selvää, että tulevana vuosina laskennallisiin korvauksiin on oikeutettu yhä useampi kunta ja myös vanhoissa vastaanottokunnissa määrät kasvavat. Esityksen perusteluissa on arvioitu, että isommissa kaupungeissa manuaalisesti täytettävistä lomakkeista luopuminen voi kestää vuosia. Tietojärjestelmien ja prosessien kehittämisen ohella huomiota tulisi kiinnittää muihinkin seikkoihin, joilla voidaan edistää automatisoinnin kattavuutta, esimerkiksi parantaa rekisteröintiä koskevaa tiedottamista ja ohjata henkilö tekemään muuttoilmoitus mahdollisimman pian sekä mahdollisuuksien mukaan kehittää henkilötunnuksen hakemismenettelyä.

Laskennallisten korvausten saamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut kotouttamisohjelman ja tehnyt sopimuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa turvapaikan saaneen henkilön kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Väestötietojärjestelmästä ei ole saatavissa tietoa niistä kunnista, jotka ovat tehneet kyseisen sopimuksen. Väestötietojärjestel-

Valiokunnan mietintö HaVM 4/2016 vp

mästä maksatusta varten saatavat tiedot voivat näin ollen sisältää myös tietoja henkilöistä, joille on myönnetty oleskelulupa ja joille on väestötietojärjestelmään merkitty kotikunta, joka ei kuitenkaan ole välttämättä kotouttamislain mukaisesti korvaukseen oikeutettu kunta. Valiokunta tähdentää, että maksatusjärjestelmän automatisointi tulee suunnitella ja toteuttaa toiminnallisesti ja teknisesti siten, että maksatuksen perusteena olevat, eri tietojärjestelmistä kerättävät yhdistelmätiedot sisältävät myös ajantasaiset ja oikeat tiedot korvauksen perusteena olevista sopimuksista, jottei kunnille aiheuteta niistä riippumattomista syistä korvausten palautusvelvollisuutta.

Lisäksi kuntia tulee informoida siitä, että kotouttamisohjelma ja ELY-keskuksen kanssa tehtävä sopimus ovat edellytyksenä laskennallisten korvausten saamiselle myös automatisoidussa korvausprosessissa.

Nyt ehdotetulla lailla ei ole vaikutusta kotoutumislain 6 luvun mukaisiin muihin korvauksiin, joten kunnan tulee edelleen hakea niitä KEHA-keskukselle osoitetulla hakemuksella kotoutumislain 54 §:ssä säädettyllä tavalla. Näitä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon eräät erityismenot, toimeentulotuki ja tulkkauskustannukset, joista korvausta maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella.

Kuntapaikkojen myöntäminen

Hallintovaliokunta toteaa, että kuntapaikoista on erityisesti vuodesta 2009 lähtien ollut pulaa. Mikäli ELY-keskukset ja kunnat eivät saa tehtyä riittävässä määrin edellä tarkoitettuja kotouttamissopimuksia, oleskeluluvan saaneet henkilöt jäävät odottelemaan vastaanottokeskuksiin, mikä lisää vastaanottokeskusten kustannuksia. Lisäksi tästä voi seurata, että oleskeluluvan saaneiden henkilöiden kotikunniksi määräytyvät tällaisessa tilanteessa ne kunnat, joissa vastaanottokeskukset sijaitsevat, mistä puolestaan voi aiheutua näille kunnille merkittäviäkin toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Valiokunta viittaa valtion talousarvioesityksestä ja julkisen talouden suunnitelmasta antamiinsa lausuntoihin (HaVL 14/2015 vp, HaVL 13/2015 vp) ja toteaa, että laskennallisten korvausten tason jälkeenjääneisyys on ollut yksi syy siihen, etteivät kunnat ole olleet kovin halukkaita tekemään sopimuksia ELY-keskusten kanssa. Vuonna 2015 laskennalliset korvaukset olivat alle 7-vuotiaasta 6 845 euroa ja 7 vuotta täyttäneistä 2 300 euroa. Valiokunta katsoo, että laskennallisiin korvauksiin tulisi kohdistaa hallituskauden aikana määrällinen korotus asteittain niin, että korvausten jälkeenjääneisyys korjaantuu.

Myös muun muassa työpoliittisen kotoutumiskoulutuksen vähäisyys paikkakunnalla on osaltaan vaikeuttanut kuntasijoitussopimusten aikaansaamista. Valiokunta korostaa, että kotoutumiskoulutus on keskeinen väline aikuisten maahanmuuttajien kotouttamisessa. Jo nykyisin kotoutumiskoulutukseen pääsemistä joutuu odottamaan useimmilla paikkakunnilla, pääkaupunkiseudulla noin kuusi kuukautta. Kotoutumiskoulutuksen tarpeen arvioidaan vielä kasvavan merkittävästi vuoden 2016 aikana. Lisäresursoinnin ja järjestelmän joustavoittamisen tarvetta on siten myös tältä osin.

Valiokunnan mietintö HaVM 4/2016 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 25/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 29.3.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Pirkko Mattila ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
varajäsen Ilkka Kantola sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne